



Datum: 03-05-2003

Pagina: 040

Rubriek: SPECIAL: SCHEIDEN

Auteur: OOMEN, M.

Waarom steeds meer huwelijken op de klippen lopen

Eigen geluk eerst

Door Mar Oomen, illustratie Fokke & Sukke

Het blijkt een fatale combinatie: de behoefte aan zelfontplooiing en de veeleisende druk-druk-drukmaatschappij. Vooral werkende ouders houden daardoor nauwelijks tijd voor elkaar over. Ze ruziën over de taakverdeling, zien elkaar alleen als ze afgepeigerd zijn en raken op elkaar uitgekeken – of erger. 'Moderne gezinnen waarin beide ouders werken, zijn een continubedrijf, stomende fabriekjes waarin de 'magic' tussen de partners – zo essentieel voor een goede relatie – makkelijk vermorzeld raakt.'

'Toen hij eenmaal die baan als rector had, deed hij helemaal niets meer in het huishouden, nul komma nul,' zegt communicatieadviseur Anneloes (41) in het grand café van een stadje in Zeeuws-Vlaanderen.

'Anneloes ging ook de boodschappen doen en koken. Terwijl dat altijd mijn domein is geweest. Ik had geen enkele invloed meer op wat er gegeten werd,' zegt haar ex Edwin (41) aan de lange steen-met-houten eettafel in zijn nieuwbouwwoning aan de rand van het Zeeuwse stadje.

'Ja, Edwin wilde de krenten uit de pap,' reageert Anneloes. 'Ik vond dat hij de badkamer moest schoonmaken of de tuin op orde brengen.'

'We kwamen in een heel ouderwets huwelijk terecht,' zegt Edwin.

'We hebben dat onderschat,' zegt Anneloes. 'Waar moest ik mijn waardering nog vandaan halen?'

'En ik voelde me steeds vaker buitengesloten,' zegt Edwin. 'Hoe druk ons leven in de randstad ook was – met kleine kinderen en allebei een baan – we hadden er momenten samen.'

In 1998 verhuisden Anneloes en Edwin met hun twee kinderen naar Zeeuws-Vlaanderen, want daar was de felbegeerde baan van Edwin. Precies twee jaar later, zomer 2000, werd Edwin verliefd op zijn secretaresse. Edwin: 'Als in een doktersroman. Te gek voor woorden.'

Anneloes: 'Ik zei: je moet kiezen: zij of ik. Uiteindelijk koos hij voor haar. Binnen een maand was hij bij haar ingetrokken.'

Relatietherapeut Aukje Delahay (ze noemt zich liever coach, die term valt beter bij mannen) zou nu een cirkel tekenen voor dit gestrande paar: binnenin Anneloes met haar twee kinderen, en aan de rand Edwin. De vrouw die als een kloek om haar kinderen heen zit, de man die steeds verder weg komt te staan, vereenzaamt en uiteindelijk zijn heil elders gaat zoeken.

Zo gaat het in veel gezinnen met kinderen, waarbij de man een volle baan heeft en de

vrouw parttime werkt en voor de kinderen zorgt. Zo ging dat ook bij fysiotherapeut Karin (50, met kinderen van 20, 14 en 9 jaar) en wetenschappelijk medewerker Jan. Zij maakte bijna een sprongetje in de lucht toen haar man haar vertelde dat hij verliefd was geworden op een studente. 'Natuurlijk was ik ook boos en voelde ik me erg vernederd. Maar toen die vrouw het dreigde uit te maken omdat ze niet haar geluk wilde bouwen op het ongeluk van een ander, heb ik haar gebeld en uitgelegd dat ons huwelijk al twintig jaar niets voorstelde.'

Ook Saskia (36, secretaresse) en Jeroen (39, van huis uit biochemicus) zijn, toen de kinderen er eenmaal waren, vervallen in een wel heel klassiek rollenpatroon. Jeroen: 'Ze noemen dit toch de eeuw van Het Individu? Ik was de afgelopen jaren zo met mezelf bezig, met mijn werk, met mijn eigen ontwikkeling, met spiritualiteit. Aandacht voor het gezin had ik niet.'

Saskia: 'Vorig jaar is hij een dag per week minder gaan werken. Niet om voor de kinderen te zorgen, maar om een eigen bedrijf op te zetten.'

Jeroen: 'Ken je die reclame van: "Hallo, waar zijn wij nu helemaal mee bezig"? Daar moest ik de afgelopen maanden veel aan denken.'

Bij Maria (36) en Juan (46, elektromonteur en zoon van een Spaanse gastarbeider) ging het precies andersom. Maria had een volle baan en studeerde (bedrijfsinformatica en bedrijfseconomie). Juan werkte in deeltijd en zorgde voor de kinderen. (Maria: 'Als ik 's avonds thuiskwam, moest ik nog wel eten koken en de kinderen in bed leggen.') Juan werd steeds argwanender en jaloeser. Maria is uiteindelijk het huis uit gevlucht.

Romy (41, twee dochters, volle baan in de IT-business) had eigenlijk 'best een goed huwelijk', toen ze verliefd werd op een collega. 'Ik ben tegen bij elkaar blijven voor de kinderen. Ik vind dat je voor je eigen geluk moet gaan.'

Wie zich anno 2003 in de wereld van het scheiden begeeft, valt van de ene verbazing in de andere. Eerste verbazing: er wordt gescheiden om ogenschijnlijk banale aanleidingen (overspel) en triviale redenen (niet meer kunnen praten). Vaak nadat vol goede moed modern en gelijkwaardig is begonnen, heeft men zich ingegraven in stellingen die akelig dicht bij de klassieke rolverdeling komen.

Tweede verbazing: oefenen – samenwonen – helpt kennelijk niet, want al gaat bijna iedereen eerst langdurig bij elkaar op proef, het aantal scheidingen neemt nog steeds toe. In de jaren negentig waren er gemiddeld zo'n 30.000 tot 35.000 scheidingen per jaar, in 2001 zijn 37.500 huwelijken ontbonden en in 2002 maar liefst 39.000, aldus een schatting van het CBS.

Derde verbazing: volgens opinieonderzoeken wijst tachtig procent van de Nederlanders scheiden af; toch gaat de echtbreuk gewoon door. En ook de strengere seksuele moraal die weer zou heersen, de afkeer van 'slippertjes' behoedt het huwelijksinstituut kennelijk niet voor een verdere vrije val.

Vierde verbazing: allerlei onderzoeken wijzen uit dat het leven na de scheiding – als die 'egoïstische carrièretripper' of dat 'altijd-watwijf' is opgehoepeld – er niet speciaal beter op wordt, wel heel wat ingewikkelder. Althans, voor paren met kinderen. (Bij ruim de helft van de scheidingen zijn minderjarige kinderen betrokken, zo'n 35.000 per jaar.)

Waarom lopen dan toch steeds meer huwelijken op de klippen?

Omdat we niet meer genoeg nemen met minder, zegt Jan Latten van het CBS, we gaan alleen nog voor de Perfecte Relatie. 'Iedereen wil voortdurend in de wolken zijn. En de komende jaren zullen alleen nog maar meer stellen uit elkaar gaan.' Want, zegt Latten, voor de generaties geboren na 1970 is er geen enkele blauwdruk meer voor het huwelijk. Geen

kerk die zegt: gaat heen en vermenigvuldigt u. Geen vader die zijn zoon op het hart drukt: zorg dat het je vrouw aan niets zal ontbreken. Alleen nog moeders die hun dochters waarschuwen: prinses op witte paarden bestaan alleen in sprookjes.

Jonge mannen en vrouwen kunnen – en moeten ook – hun relaties helemaal naar eigen inzicht invullen. Tegelijkertijd zijn ze, aldus Jan Latten, zeer gesteld op hun autonomie, en zullen ze daar niet licht iets van prijsgeven, gewend als ze beiden zijn goed voor zichzelf te zorgen, als sociaal, financieel, emotioneel en seksueel gelukzoeker.

'Het hoort bij het individuele consumptiepatroon,' verklaart pedagoog Ed Spruijt de toename van het aantal scheidingen. 'We kunnen alles kopen, alles bereiken wat we maar willen. Als we ons niet goed voelen bij de ander, stappen we eruit.'

'We zitten in een overgangsfase,' zegt Aukje Delahay, behalve relatiecoach ook co-auteur van het zelfhulpboek *Twee carrières op een kussen*. En ze legt uit: op het moment dat mensen kinderen krijgen, zijn ze – vaak onbewust – geneigd hun ouders te kopiëren. In de opvoeding die ze hun kinderen willen geven, in de wijze waarop ze met elkaar omgaan en in de keuzen die ze maken. Dat is nu eenmaal des mens. Maar wie kunnen ze nadoen als hun vader kostwinner was en bijna nooit thuis en hun moeder voornamelijk huismoeder?

Relaties van nu, zegt Delahay, hebben geen voorbeeld. Partners moeten meer dan ooit zelf uitdokteren hoe ze hun leven inrichten. 'Praat met elkaar, zeg ik altijd tegen mijn cliënten, onderhandel. Zoveel mogelijk. En als je dat niet kan: leer het.'

Echtscheidingsmediator Jacqueline van Swet beaamt dat: praten, daar gaat het om. Bij haar ontdekken stellen dat ze tijdens hun huwelijk nooit echt met elkaar gesproken hebben. 'Hadden we maar eerder hulp gezocht,' zeggen ze dan vertwijfeld tegen elkaar.

'De eerste tijd dat we samenwoonden, hadden we ontzettend veel ruzie over de huishoudelijke taken,' zegt Anneloes in het Zeeuwse grand café. Zwarte kleding, lang donker haar in een staart, vrolijk, jong gezicht. 'Er was steeds gezeik over wie de badkamer deed, wie de boodschappen. Uiteindelijk losten we het op met lijstjes. Onze vrienden moesten daar erg om lachen.'

Anneloes glimlacht als ze terugdenkt aan de eerste periode met Edwin. Ze waren wel erg vroeg een huisje-boompje-beestjestel, zegt ze. Maar dan wel op moderne basis. Dus: als jij nu even de was in de droger doet en de krimpgevoelige kleren ophangt, kan ik nog even nadenken over een slogan voor onze campagne tegen aids. Dat was hun stilzwijgende afspraak, hun contrat social van twee zelfontplooiers.

Dat bleef functioneren toen hun eerste kind geboren werd in 1991. Ze woonden in Spijkenisse, Edwin had een fulltime baan als leraar in Rotterdam. Anneloes werkte vier dagen per week bij de overheid in Den Haag. Ze ging om kwart over zeven de deur uit en was om zeven uur 's avonds weer thuis. Edwin bracht Victor om halfacht naar de crèche en haalde hem om halfzes weer op. Snel naar huis, afwasmachine leeghalen, eten koken, eten geven. 'En samen legden we hem in bed,' zegt Edwin – donkere krullen, klein rechthoekig brilletje – terwijl hij nog wat espresso maakt in de gifgeel geschilderde keuken die zo uit de nieuwste editie van *VT Wonen* vandaan zou kunnen zijn gehaald.

Alles in zijn huis ruikt naar nieuw, een nieuwe tafel, een nieuwe kast, nieuwe lampen ('allemaal uitgezocht samen met mijn nieuwe vrouw'). En een nieuw bordje bij de voordeur met daarop alle namen van het 'nieuwe gezin' (twee weekeindzonen en twee vakantiestiefzonen). 'Het was hééél druk,' vervolgt Edwin zijn relaas over zijn oude leven. 'Ik kan mij herinneren dat ik voortdurend op mijn horloge keek. In die tijd heb ik mijn eerste mobiel gekocht om de crèche te kunnen waarschuwen als ik in een file stond.'

'We hadden nooit in Spijkenisse moeten gaan wonen,' zegt Anneloes. 'Op zijn minst een

van tweeën moet werken in de plaats waar je woont.'

'Verkeersproblemen veroorzaken veel stress in jonge gezinnen,' zegt Delahay. 'Vaak zijn het de vaders die door de files heel laat thuiskomen en daardoor weinig bij het gezin betrokken zijn.'

Juist in het notoire kinderspitsuurtje: kinderen moe en hongerig, staat de vrouw – en soms de man – er alleen voor. Met één kind gaat het nog wel, als er meer zijn, wordt het lastig. Toen Anneloes over een tweede kind begon, raakte Edwin dan ook bijna in paniek. 'Hoe moet ik dat nu weer georganiseerd krijgen.'

Hun contrat social begon de eerste scheurtjes te vertonen.

Vroeger, een generatie terug, hoefde maar een van de twee partners vooruit te komen, carrière te maken, een positie te bevechten in de samenleving. Doorgaans, of eigenlijk: per definitie, was dat de man. Nu is het al jaren vanzelfsprekend dat ook de vrouw een serieus zelfstandig bestaan opbouwt. Ze is dat aan zichzelf verplicht, en dat wordt ook van haar verwacht. Door haar omgeving, door de maatschappij en, natuurlijk, door haar partner. En dan niet zomaar een parttime baan van een dag of twee, drie, maar echt een carrière met verantwoordelijkheden.

Zolang er geen kinderen zijn, gaat dat prima. Geen vuiltje aan de lucht. Maar dan komt het eerste kind, het tweede. Precies in de periode van het leven dat de carrière nog niet helemaal geconsolideerd is, dat man én vrouw nog stevig moeten knokken om de behaalde positie vast te houden, om verder te komen. Het blijkt de tijdbom onder ieder huwelijk dat het verleden van 'scheiden doet lijden' achter zich zou laten.

'Kinderen heten een bindende factor te zijn,' zegt echtscheidingsadvocaat Romee Lubbers, 'echtparen met kinderen zouden minder snel scheiden dan echtparen zonder kinderen. Mijn ervaring is anders. De druk waaronder mensen met kinderen tegenwoordig staan, is zo onvoorstelbaar groot, dat het haast niet vol te houden is. Moderne gezinnen waarin beide ouders werken, zijn een continu bedrijf, stomende fabriekjes waarin de magic tussen de partners – zo essentieel voor een goede relatie – makkelijk vermorzeld raakt.'

Mannen en vrouwen met kinderen hebben het zo druk met hun werk, hun kinderen, het huishouden, de clubjes van de kinderen, dat er nauwelijks nog aandacht voor elkaar is. Lubbers: 'En op een gegeven moment gebeurt er iets onomkeerbaars en is er geen weg meer terug. Ik ben zelden mensen tegengekomen die zeiden: kom, we gaan wat minder werken, wat minder verdienen om onze relatie te redden.'

'We hadden misschien wel een goed huwelijk, maar eigenlijk leefden we volstrekt langs elkaar heen,' zegt Romy in haar grote, met veel zorg ingerichte Utrechtse nieuwbouwhuis dat dezelfde steriliteit en perfectie uitstraalt als al die andere woningen van herstarters op de huwelijksmarkt. 'We kwamen allebei om zes uur thuis van kantoor. Als de kinderen in bed lagen, ging mijn ex studeren tot een uur of elf – hij wilde steeds maar hogerop – en ik heb jarenlang tot twee, drie uur 's nachts kinderkleding ontworpen en gemaakt. Tja, wanneer zag je elkaar? Op zondag misschien? Op zaterdag was hij de hele dag aan het sporten. Toen ik hem vertelde dat ik verliefd was geworden, reageerde hij dan ook heel laconiek.'

Maar als een van tweeën besluit een stapje terug te doen, om het continubedrijf dat het gezin is wat soepeler te laten lopen of om de ander de ruimte geven, gaat het ook niet goed. Dat was het geval bij Edwin en Anneloes.

Toen hun tweede kind geboren werd, ging Anneloes een dag minder werken. Edwin kreeg het juist extra druk: hij was vastbesloten schoolleider te worden. Naast zijn fulltime baan moest hij dus weer naar school, en dus 's avonds en in de weekeinden studeren. Edwin:

'Ja, wat wil je, dan komt het yuppenverhaal erin, eind jaren tachtig, begin jaren negentig, ik wilde vooruit, carrière maken. Anneloes klaagde wel. Ik heb niet overwogen een dag minder te gaan werken, die was toch opgegaan aan vergaderingen.'

Anneloes: 'Ik stond er letterlijk alleen voor. Hij was altijd aan het werk. Tegelijkertijd leerde hij op die opleiding heel veel over zichzelf en anderen. En ik groeide niet mee.'

En dan begint, zoals Lubbers het uitdrukt, het 'jijbakken': jij doet te weinig, jij werkt te veel, jij bent er nooit, jij doet ook nooit de boodschappen. Lubbers: 'En vrouwen bedoelen dan: jij geeft te weinig, ik geef te veel.'

'Vrouwen gaan hun man afzeiken,' zegt ook Delahay. 'Ze werken met azijn, terwijl je met honing – dat weet toch onderhand iedereen – veel meer kunt bereiken. Mannen voelen zich thuis steeds minder gewaardeerd en trekken zich terug. Van onschatbare waarde zijn de moeders die hun dochters hebben geleerd hoe je een man op een aardige manier kunt bespelen.' En die zijn er niet zoveel na de tweede feministische golf.

Als mannen en vrouwen te lang in een ongelijkwaardige verhouding blijven zitten, als de een – om welke reden dan ook – meer inlevert dan goed voor hem of haar is, kunnen de echtelieden zo wrokkig worden of zo'n karikatuur van zichzelf, dat het haast wel mis móét lopen. Het huwelijk dat voor beiden een voertuig voor zelfontwikkeling zou zijn, wordt al gauw een dwangbuis met een huisvrouw (heel soms een huisman) en een kostwinner uit de oertijd. Zo ging het, lijkt het, bij Karin en Jan; bij Saskia en Jeroen, en bij Juan en Maria.

Karin heeft zichzelf, toen ze eenmaal met Jan getrouwd was, helemaal aan de kant gezet. Ze dacht: laat hem maar studeren en werken, dan gaat het misschien goed met hem, ik ga wat minder werken en zorg wel voor de kinderen en het huishouden. En wat gebeurde: Jan ontpopte zich (in navolging van zijn vader) als een tiran die Karin verschrikkelijk kleinerde en Karin liet zich alles zeggen. Op het laatst bepaalde Jan zelfs naar welke tv-programma's Karin mocht kijken en op welke momenten ze het huis mocht schoonmaken ('als hij er niet was'). 'Ik had natuurlijk veel meer weerwoord moeten geven. Dat was ook voor hem en onze relatie beter geweest. Maar ja, dat ligt niet in mijn aard.'

Bij Saskia en Jeroen is, achteraf gezien, een ernstig motorongeluk (tien jaar geleden, op hun huwelijksreis nota bene) bepalend geweest voor de weg terug naar de traditie. Saskia is vier jaar lang uit de running geweest, omdat een been min of meer verbrijzeld was. Nu loopt ze mank, en heeft ze, zoals ze zelf zegt, een zeer gehavend been. Dat heeft haar heel lang heel onzeker gemaakt. Jeroen had intussen het heft volledig in handen genomen. Hij zorgde voor haar, dacht voor haar en bepaalde de gang van zaken. 'Ik heb haar helemaal weg gedomineerd.. Al haar ondernemingslust is het putje in gedaan.'

Saskia: 'Ik was niet meer trouw aan mijzelf.'

Jeroen: 'Toen ik zag met hoeveel voortvarendheid zij de scheiding regelde en een appartement kocht, dacht ik: hé, de Saskia op wie ik ooit verliefd werd, bestaat nog wel.'

Voor Juan was het waarschijnlijk toch te veel gevraagd, een huwelijk dat vloekte met alles wat hij vroeger thuis had gezien: hij met de kinderen, vrouwlief aan het werk en studeren. Maria: 'Hij was het er wel mee eens, hij zag ook wel in dat ik degene was die verder kon komen, die meer kon gaan verdienen, maar het heeft niet gewerkt. Hoe verder ik kwam, hoe meer gefrustreerd hij raakte. Hij werd jaloers en ging me heel erg kleineren. Toen zijn moeder stierf, ging het helemáál mis. Toen moest ik, vond hij, voor de volle honderd procent moeder zijn.'

En dan, na de scheiding. Hoe ziet het leven er dan uit? De kinderen hebben het er maar moeilijk mee, die geven regelmatig te kennen dat hun vader en moeder maar weer bij elkaar moeten gaan wonen, desnoods met hun nieuwe partner erbij. Met sommige kinderen

gaat het ook ronduit slecht. Met de jongste zoon van Karin bijvoorbeeld. Ze is bang dat ze over een paar jaar heel wat tijd op het politiebureau zal doorbrengen.

Met de gescheidenen zelf gaat het natuurlijk goed, zeggen ze, fantastisch zelfs: eindelijk rust, of: we doen nu veel meer samen. Edwin is inmiddels getrouwd met zijn (voormalige) secretaresse. Zijn kinderen ziet hij om het weekend en elke donderdag. Anneloes heeft weer een baan van vier dagen per week en sinds kort woont ze samen met haar nieuwe vriend. Karin werkt weer vier dagen per week als fysiotherapeut. Jan is getrouwd met zijn studente en heeft bij haar twee kinderen.

Kortom: de meeste exen zijn opnieuw het huwelijkswiel aan het uitvinden, en – net als in het begin van hun eerste huwelijk – proberen ze opnieuw hun loopbaan op de rails te krijgen. Maar, een groot nadeel: het oude leven komt er steeds weer tussen. Als ouders van dezelfde kinderen komen de exen niet van elkaar af.

'Ik ben nu vijf, zes jaar gescheiden,' zegt Karin, 'en nog steeds hebben we de strijdbijl niet begraven.'

'Je blijft altijd met elkaar verbonden,' zegt Anneloes, 'dat vind ik erg lastig. Vooral nu ik een nieuw bestaan met een nieuwe man wil opbouwen. Als vader van mijn kinderen komt Edwin er regelmatig doorheen fietsen.'

'Vroeger hadden we nooit problemen over de opvoeding van onze dochters,' zegt Romy. 'Nu lijkt het wel alsof ik voortdurend in de verdediging moet. Terwijl we toch redelijk rustig gescheiden zijn, zonder ruzie.'

'Als je bij elkaar blijft, heb je een soort natuurlijke invloed op elkaars waarden en normen,' zegt echtscheidingsmediator en orthopedagoog Jacqueline van Swet. 'Als je uit elkaar bent, niet meer. Dat realiseren mensen zich niet voldoende.'

'Als je niet hoeft te scheiden, moet je het vooral niet doen,' zegt Ed Spruijt, pleitbezorger voor kinderen, 'Dat is mijn boodschap.'

'Zomaar eruit stappen heeft ook weinig zin,' zegt Aukje Delahay. 'In je volgende relatie kom je weer in dezelfde valkuilen terecht.'

Saskia en Jeroen hebben daarom besloten hun huwelijk een nieuwe kans te geven. Saskia gaat in therapie en wil weer gaan studeren, Jeroen probeert zich voortaan 'wat minder dominant op te stellen en met meer respect om te gaan met Saskia'. Anneloes en Edwin hebben in de hitte van de stormloop van hun oude huwelijk niet kunnen zien wat ze 'verkeerd' deden. Zij hebben zich voorgenomen in hun nieuwe relatie 'flink aan zichzelf te werken'. Anneloes zal proberen niet meer zo dwangmatig alles voor iedereen te willen regelen en organiseren. Edwin hoeft niet meer zo nodig elke drie jaar een nieuwe baan als rector van een nog grotere school met nog meer leerlingen.

En voor nieuwe, jonge ambitieuze stellen is er hoop. Die hoeven niet meer de weg van Edwin en Anneloes te gaan. Want binnenkort komt Bart Chabot als ambassadeur van de campagne 'Mannen in de hoofdrol' uitleggen hoe het moet: moderne stadsheld zijn en tegelijkertijd ideale huisvader. Theater maken en boodschappen doen, kinderen naar school brengen en boeken schrijven, een fantastische minnaar zijn en een aardige huisman.

Hij kan het. Nu de rest van Nederland nog.

Omwille van hun privacy (of die van hun partner en kinderen) hebben sommige geïnterviewden een gefingeerde naam.

<http://echtscheidings.pagina.nl>

<http://www.echtscheidingen.com>

<http://www.1ouder.nl>

<http://www.ouderalleen.nl>

news.nl.support.echtscheiding (nieuwsgroep)

<http://www.familietherapie.nl>

FOKKE
SUKKE

Copyright © 2003 Weekbladpers Tijdschriften (Onbekend)